

Σοβαρός στοχαστής ή απλώς εκκεντρικός; Ο Βρετανός **Σάιμον Κρίτσελνι** φιλοτεχνεί τα πορτρέτα 190 νεκρών φιλοσόφων και μας καλεί σε ένα παιχνίδι ζωής

«Είμαστε όλοι Νεκροναύτες»

SIMON CRITCHLEY
Το βιβλίο των νεκρών φιλοσόφων

Μετάφραση Γιάννη Ανδρέου,
 Εκδόσεις Πατάκη, 2009, σελ. 520,
 τιμή 22,50 ευρώ

ΤΗΣ **ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΔΑΦΕΡΜΟΥ**

Αν οι περισσότεροι άγγλοι διανοούμενοι φημίζονται για την εκκεντρικότητά τους, ο Σάιμον Κρίτσελνι θεωρείται «μορφί». Ένας από τους επιφανέστερους σύγχρονους φιλοσόφους της Αγγλίας – ο «Guardian», ο «Independent», οι «New York Times» ζητούν σταθερά τη συνεργασία του – συκλήνεται εφέτος το καλοκαίρι στο ελληνικό κοινό με δύο παράλληλους τρόπους: τη μετάφραση του πολυσυζητημένου νέου *Βιβλίου των νεκρών φιλοσόφων* (ετοιμάζεται ταυτοχρόνια σε οκτώ γλώσσες) και την εμφάνισή του στη 2η Μπιενάλε της Αθήνας 2009 «Heaven» μαζί με τον γνωστό φιλόσοφο Τομ Μακ Κάρθι (υποψήφιος στα βραβεία του περιοδικού «Διαβάζω»). Ο διανοητής συναποτελούν την περίφημη Διεθνή Κοινωνία των Νεκροναυτών (International Necronautical Society – INS), που ασχολείται με τον (φιλοσοφικό) θάνατο, την πλοήγηση, την ελληνική φιλοσοφία και τη σημασία του αυθεντικού και του αναυθεντικού. Νεκροναύτες σημαίνει «πλοηγός στον χώρο του θανάτου». Ερεθισμα, μεταξύ άλλων, για τη δημιουργία της Κοινωνίας αποτέλεσε το οχόλιο του Ζαν-Πολ Σαρτρ: «*Τον θάνατο; Δεν τον σκέφτομαι*».

Είναι δύσκολο να χαρακτηριστεί η φύση αυτής της υβριδικής ανιγναμτικής ομάδας. Κινείται μεταξύ πραγματικού και φανταστικού, άλλοτε υπάρχει, άλλοτε πάλι εξαφανίζεται – «είναι μισο-σοβαρή» παρατηρεί ο Σάιμον Κρίτσελνι. Ένας (αληθινός ή μυθικός) υπουργός Προπαγάνδας εξάλλου τους απαγορεύει να ανακοινώνουν τις εργασίες του κλειστού συνόλου με την ανοιχτή δομή: αυτή είναι μία ακόμη παραδοξότητα της INS. Οι εμφανίσεις τους σε δημόσιους χώρους (π.χ., εφέτος, στην Tate Modern του Λονδίνου) αποτελούν ιδιότυπες περιφορές. Το έγκριτο περιοδικό «Art Monthly» μίλησε για «επανάληψη της αβανγκάρντ πάνω στο ρήγμα του θανάτου». Το μανιφέστο, οι διακηρύξεις, οι αναφορές, οι μεταδόσεις, οι ακροαματικές διαδικασίες, οι επιβεβαιώσεις, οι επιρροές της INS πραγματοποιούν ουσιαστικά επεμβάσεις στον χώρο της φιλοσοφίας – όπως γίνεται αντίστοιχα στην τέχνη. Στο πλαίσιο της «Heaven» και της ειδικής έκθεσης «Hotel Paradises» παρουσίασαν τη Διακήρυξη της Αναυθεντικότητας σε πλήθος φιλοπερίεργων θεατών: είμαστε όλοι Νεκροναύτες, πάντα, απλά δεν το γνωρίζουμε. Λίγες ημέρες μετά την αναχώρησή του από την Αθήνα, ο Σάιμον Κρίτσελνι μί-

μήσε για τις παραμέτρους αυτής της καινοτομίας.

– **Ποια είναι η κεντρική ιδέα στο Βιβλίο των νεκρών φιλοσόφων;**

«Παρ' ό,τι το *Βιβλίο των νεκρών φιλοσόφων* πρόκειται να εκδοθεί σε οκτώ γλώσσες (ενώ ήδη κυκλοφορεί στα ιταλικά και στα ισπανικά) με χαρακτηριστική την ελληνική μετάφραση. Διότι η φιλοσοφία ξεκινάει στην Ελλάδα και περίπου το ένα τέταρτο του βιβλίου αφιερώνεται στην ελληνική φιλοσοφία, στους προσωκρατικούς, στην κλασική περίοδο... Θεμελιώδης ιδέα είναι το ότι ζούμε σε έναν πολιτισμό ο οποίος είτε αρνείται τον θάνατο ή προσπαθεί να τον ξεφύγει με την έννοια της μεταθανάτιας ζωής. Εδώ υπεισέρχεται το ζήτημα του φιλοσοφικού θανάτου. Η φιλοσοφία ξεκινάει με έναν θάνατο: τη δική και την εκτέλεσή του Σωκράτη. Ο Σωκράτης δηλώνει ότι ο φιλόσοφος είναι ένα πρόσωπο που διακηρύσσει τον θάνατο και τον συναντά άφοβα. Ειςούτη τη θέση υποστηρίζουμε. Η στάση μου βρίσκεται κοντά στον Επίκουρο και σε αυτό που αποκαλεί «τετραφάρμακος», ίσως σε τέσσερα στάδια: δεν φοβόμαστε τον Θεό, δεν φοβόμαστε τον θάνατο, ο, τι είναι καλό αποκτάται εύκολα, ο, τι είναι φόβερó υπομένεται εύκολα».

– **Δημοσιεύετε άρθρα στους «New York Times», στον «Guardian», στον «Independent» και στη «London Review of Books». Υπάρχει εκλαικευμένη φιλοσοφία «υψηλής στάθμης»;**

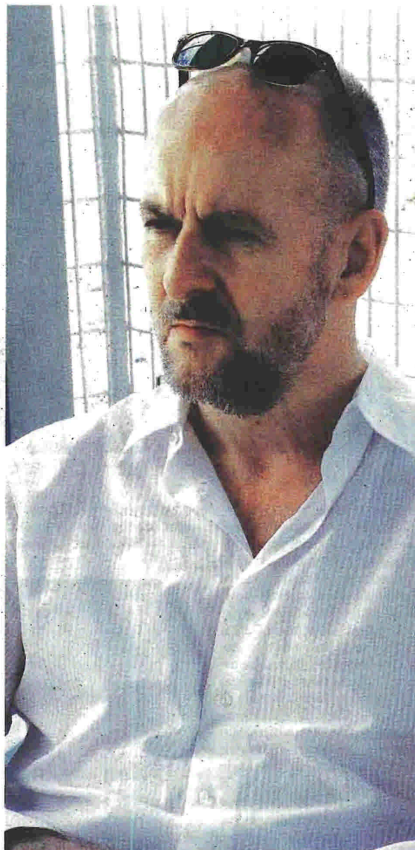
«Ίστέυα ακράδαντα πως ό, τι είναι φιλοσοφικά σημαντικό μπορεί να μεταδοθεί με καθαρό και κατανοητό τρόπο σε έναν ανοιχτόμυαλο και επαρκώς μορφωμένο άνθρωπο. Η φιλοσοφία είναι τρόπος ζωής και οφείλουμε να την προσφέρουμε σε όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους».

– **Με ποια λογική υφίσταται η Διεθνή Κοινωνία των Νεκροναυτών;**

«Πρόκειται για μια ημιφανταστική, αβανγκάρντ οργάνωση που κάποιες φορές μοιάζει πραγματική και κάποιες φανταστική και ασχολείται με τη μελέτη της κίνησης, της πλοήγησης και του θανάτου. Επίσης είναι μισο-σοβαρή. Εγώ να μέλος της INS το 2001 ως Επικεφαλής Φιλόσοφος ύστερα από πρόσκληση του Τομ Μακ Κάρθι, εξάλλου συγγραφέα, του οποίου τα βιβλία κυκλοφορούν στα ελληνικά. Τράφουμε και στοχεύουμε μαζί και ορισμένες φορές σπνουμε ιδιοσυγκρασιακά δρώμενα και γεγονότα».

– **Πώς λειτουργεί η INS; Ποιος μπορεί να συμμετέχει σε αυτήν; Σε ποιο κλειστό υφίσταται; Είναι ανοιχτή ή κλειστή ομάδα; Πώς συνδέεται με την κοινωνία;**

«Η απάντηση είναι, φυσικά, παράδοξη: πρόκειται για κλειστό σύνολο με ανοιχτή δομή. Στη Διακήρυξη της Αθήνας, στο πλαίσιο της 2ης Μπιενάλε της Αθήνας, επιχειρηματολογήσαμε ότι όλοι, πάντα, είναι ήδη Νεκροναύτες. Απλά δεν το γνωρίζουν. Επίσης προσπαθού-

Ο Σάιμον Κρίτσελνι

με να κρατήσουμε μυστικές μερικές από τις δραστηριότητές μας σύμφωνα με τις οδηγίες του υπουργού Προπαγάνδας μας».

– **Το μόντο της INS είναι η φράση του Οράτιου «Αύριο θα διασχίσουμε για ακόμη μία φορά την απέραντη θάλασσα». Γιατί;**

«Επινασφύρομαι τη θεώρησή ότι η πλοήγηση στη θάλασσα αποτελεί βασική ανθρώπινη δραστηριότητα. Μεγάλο μέρος της έρευνάς μας βασίζεται στη ναυσιπλοΐα και στην επιτήρηση παράκτιων και μη παράκτιων χώρων. Πρόσφατα κάναμε μιαν επισκόπηση του Βερολίνου με τίτλο «Βερολίνο: Παγκόσμια Πρωτεύουσα Θανάτου». Ίσως στο μέλλον πραγματοποιήσουμε κάτι ανάλογο και για την Αθήνα».

– **Ποια είναι η θέση της ελληνικής φιλοσοφίας στην INS;**

«Απολύτως κεντρική. Στη Διακήρυξη της Αθήνας ξεκινήσαμε με τις ακόλουθες φράσεις: «Θα επιθυμούσαμε να ευχαριστήσουμε τους διοργανωτές της Μπιενάλε της Αθήνας που προσκάλεσε την INS να εκθέσει τις απόψεις της

επιθυμία για το μη αυθεντικό. Με απόλυτη ταπεινοφροσύνη και σεβασμό προς τους οικοδεσπότες μας δηλώνουμε με σιγουριά ότι η Διακήρυξη της Αθήνας της INS θα ολοκληρώσει την πορεία του δυτικού πολιτισμού και θα μεταμορφώσει το αθηναϊκό λικόνο σε φέρετρο. Με την εικόνα του φέρετρου ξεκινάμε».

– **Ποιο είναι το κεντρικό επιχείρημα της Διακήρυξης της Αθήνας;**

«Να δείξουμε ότι ο δυτικός πολιτισμός είναι εθισμένος στην έννοια της γνησιότητας. Εμείς αντιθέτως θεωρούμε ότι η αλήθεια ενός έργου τέχνης και της ζωής βρίσκεται στο μη αυθεντικό και αυτό είναι που πρέπει να υμνηθεί».

– **Μπορούμε να χαρακτηρίσουμε περφόρμανς τις εμφανίσεις της Διεθνούς Κοινωνίας των Νεκροναυτών;**

«Ναι, είναι περφόρμανς. Αποτέλούν όμως αναυθεντικές περφόρμανς. Στην Tate Modern τον Ιανουάριο, ηθοποιοί ή «ενσαρκωτές» (enactors) μας, εκφώνησαν τα λόγια μας και απάντησαν αντί ημών. Αυτό συνέβη για να αποδειχθεί το φαινόμενο της αναυθεντικότητας. Στην Αθήνα, μας υποδέχονταν έλληνες ηθοποιοί – για πρώτη φορά σε γλώσσα άλλη από τα αγγλικά. Δόθηκαν σαφείς οδηγίες στη Νάντια Αργυροπούλου μέσω χειριδίου εφαρμογής ερμηνείας (enactment manual). Το μανιφέστο εκτελέστηκε αβόλα. Καθόδουν πίσω πίσω και έβρεσα κι εγώ μιαν ερώτηση: «Είσαι αυτός που λές ότι είσαι»; Χαίρομαι που ο ηθοποιός αρνήθηκε να απαντήσει. Τέλειο».

– **Τι σημαίνει αναυθεντικότητα;**

«Αν το άτομο (επιμολογικά) είναι αυτό που δεν μπορεί να διαχωριστεί και όλες οι συμβατικές ιδέες πάνω στην αυθεντικότητα συνδέονται με μια ιδέα για το άτομο, τότε ένα μη αυθεντικό ον είναι αέναα διακομμένο, διαρριμένο. Το εγώ ουσιαστικά διαμερίζεται ενάντια στον εαυτό του. Ολες οι ιδέες για έναν αυθεντικό εαυτό είναι απλώς όνειρα».

– **Πώς γίνεται σήμερα η φιλοσοφία να μας βοηθήσει να συμφιλωθούμε με τον θάνατο;**

«Με την παρηγορία, με τη σοφία, με το χιούμορ. Όπως αποδεικνύεται και η λίστα στο *Βιβλίο των νεκρών φιλοσόφων*, πολλοί φιλόσοφοι πέθαναν με εξοφρενικό τρόπο».

– **Πατί η ομορφιά παραμένει συναυθητική με τον θάνατο; Το αιώδιο δεν είναι όμορφο;**

«Το όμορφο είναι αυτό που περνάει στο επέκεινα, αυτό που είναι εφήμερο. Αιώδιο είναι η αποδοχή αυτής της παροδικότητας. Η αιθήση ότι ζούμε εδώ και τώρα χωρίς προμελέτη, χωρίς μετάνοια».

– **Ποια είναι η θέση της αιωνιότητας στο δόγμα της INS; Και του Θεού;**

«Η αιωνιότητα είναι ορατή μόνο μέσα από την απουσία της. Όπως και ο Θεός. Σε σχέση με τη θεματική της 2ης Μπιενάλε της Αθήνας «Heaven», βλέποντας τον Παρθενώνα στο φως του πρωινού, ενώ κατευθυνόμουν προς το αεροδρόμιο, σκέφτηκα ότι έρχομαι μια κατά στον Παράδεισο».